

of zaak in de periode die binnen het gezichtsveld valt, is dus verwaarloosd.

De *Kleine Atlas van de Klomperij* zou nooit geschreven zijn, als het verboden was een samenvattende interpretatie te geven. Men herinnert zich echter met enige huiver het citaat naar André Gide, dat Hellinga als motto aan zijn dissertatie verbond: *Malheur aux livres qui concluent; ce sont ceux qui d'abord satisfont le plus le public; mais au bout de vingt ans la conclusion écrase le livre*. Men kan zich heimelijk koesteren met de gedachte, dat men dat dan toch nog zou willen zien, dat iemand grondig-nieuw materiaal over de klomperij aanvoert; maar het zou driest zijn die stille verkneukeling openbaar te maken, alles is immers mogelijk. Gedachtig al deze waarheden heb ik de samenvatting aanvankelijk geplaatst achter de bespreking van de afzonderlijke kaarten. Om de lezer tijdig op de hoogte te brengen waar het allemaal naar toe gaat, is zij dan eindelijk toch weer naar voren gekomen, als een algemene introductie in de stof, voordat men met het detailwerk geconfronteerd wordt. Zo overheerst de conclusie misschien het materiaal en al is zij dan het doel, ze mag het andere niet verdringen. Mocht echter, ondanks het snel wegsterven van alles wat aan de klomperij herinnert, mijn samenvattende interpretatie worden achterhaald, dan moge de atlas voor verscheuring behoed worden door het rijke materiaal, dat hij zo objectief mogelijk aan de lezer aanbiedt.

---

Toen dit boek „vulscreeven” was, verscheen bij het Rijksmuseum voor Volkskunde „Het Nederlandse Openluchtmuseum” te Arnhem: H. Noorlander, *Klommen/hun makers en hun dragers* (1962). Het hoeft wel geen betoog, dat die prachtig geïllustreerde studie met een geheel andere bedoeling en volgens een geheel andere methode tot stand kwam dan bij mijn boek het geval was. Hoewel zij dus een geheel eigen waarde heeft, mag gezegd worden dat zij overvloedig verduidelikend materiaal biedt naast dat van deze atlas. Ik betreur het alleen, dat de klompenmaker die voor het grootste deel van de foto's in volle ambachtelijke activiteit model stond, een heulbank en een snijpaard bezigt die in hun vorm geheel los staan van de traditionele; ze zijn vervaardigd niet naar de principes van de traditie maar volgens moderne utiliteitsgedachten. Dat zou niet bezwaarlijk zijn, indien het maar representatief genoemd kon worden; wat ik niet kan aannemen.

---

Alle kaarten en illustraties in de atlas zijn van de hand van de auteur.